

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

WALES **AUDIT** OFFICE
SWYDDFA **ARCHWILIO** CYMRU

Cynllun Archwilio 2016

Cyngor Sir Ynys Môn

Blwyddyn archwilio: 2015-16

Cyhoeddwyd: Mai 2016

Cyfeirnod y ddogfen: 337A2016

Statws y ddogfen

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Sir Ynys Môn fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid oes unrhyw gyfrifoldeb ar yr Archwilydd Cyffredinol na staff Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol nac i unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partion perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partion perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn info.officer@audit.wales.

Cynhyrchwyd y ddogfen hon gan Deloitte LLP a Swyddfa Archwilio Cymru.

Cynnwys

Cynllun Archwilio 2016

Crynodeb	4
Archwilio ariannol	4
Ardystio hawliadau a ffurflenni grant	8
Archwilio perfformiad	8
Y ffi, y tîm archwilio a'r amserlen	11
Datblygiadau yn y dyfodol i'm gwaith archwilio	13
Atodiadau	
Priod gyfrifoldebau	15
Gwaith perfformiad yn yr amlinelliad o archwiliad y llynedd sydd ar waith o hyd	17
Astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol	18

Cynllun Archwilio 2016

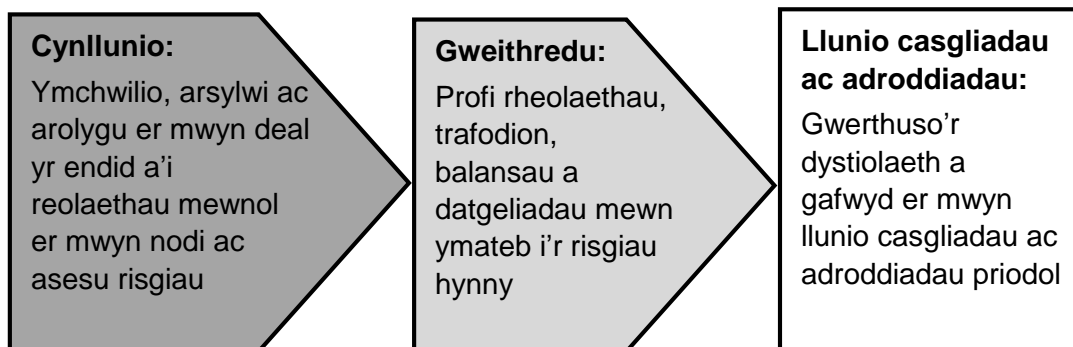
Crynodeb

1. Fel eich archwilydd allanol, fy amcan yw cynnal archwiliad sy'n cyflawni fy nyletswyddau statudol fel Archwilydd Cyffredinol a'm rhwymedigaethau o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), Deddf Llywodraeth Leol 1999 a'r Cod Ymarfer Archwilio, sef:
 - archwilio eich datganiadau ariannol ac ardystio pa un a ydynt yn 'gywir a theg';
 - asesu a ydych wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y defnydd o adnoddau;
 - archwilio ac asesu a ydych wedi cyflawni eich dyletswyddau ac wedi bodloni gofynion y Mesur; a
 - chynnal astudiaethau i'm galluogi i wneud argymhellion ar gyfer gwella darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd neu ar gyfer gwella trefniadau rheoli ariannol neu drefniadau rheoli eraill.
2. Diben y cynllun hwn yw nodi'r gwaith y bwriadaf ymgymryd ag ef, pryd yr ymgymmerir ag ef, faint y bydd yn ei gostio a phwy fydd yn ymgymryd ag ef.
3. Ni chyfyngwyd arnaf wrth gynllunio cwmpas yr archwiliad hwn.
4. Nodir fy nghyfrifoldebau, ynghyd â chyfrifoldebau'r rheolwyr a'r rheiny sy'n gyfrifol am lywodraethu, yn [Atodiad 1](#).

Archwilio ariannol

5. Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adroddiad ar y datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar eu 'cywirdeb a'u tegwch'.
6. Rwyf hefyd yn ystyried a yw Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau ac yn adrodd drwy eithriad os nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion.
7. Mae [Atodiad 1](#) yn nodi fy nghyfrifoldebau yn llawn.
8. Mae'r gwaith archwilio a wneir gennyf er mwyn cyflawni fy nghyfrifoldebau yn ymateb i'm hasesiad o risgiau. Mae'r ddealltwriaeth hon yn galluogi i mi ddatblygu dull archwilio sy'n canolbwyntio ar fynd i'r afael â risgiau penodol gan roi sicrwydd ar yr un pryd ynglŷn â'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd. Mae tri cham i'm dull archwilio fel y nodir yn [Arddangosyn 1](#).

Arddangosyn 1: Fy null archwilio

9. Nodir y risgiau o gamddatganiadau perthnasol yr ystyriaf eu bod yn sylweddol mewn perthynas â Chyngor Gwynedd ac y mae angen rhoi ystyriaeth archwilio arbennig iddynt o ganlyniad i hynny yn **Arddangosyn 2** ynghyd â'r gwaith y bwriadaf ymgymryd ag ef i ymdrin â hwy.

Arddangosyn 2: Risgiau archwilio ariannol

Risg archwilio ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
<p>Rheolwyr yn diystyru rheolaethau Mae'r risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau yn bresennol ym mhob endid. Oherwydd y ffordd annisgwyl y gallai diystyru o'r fath ddigwydd, mae'n cael ei ystyried fel risg sylweddol [ISA 240.31-33].</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn:</p> <ul style="list-style-type: none">• profi priodoldeb cofnodion cyfnodolion ac addasiadau eraill a wneir wrth baratoi'r datganiadau ariannol gan ddefnyddio dulliau dadansoddi data uwch i ddadansoddi'r boblogaeth gyfan o gyfnodolion ar gyfer nodweddion o ddiddordeb;• profi sut mae rheolaethau yn cael eu cynllunio a'u rhoi ar waith mewn perthynas â chofnodion cyfnodolion i'r cyfrifyfr ariannol;• adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer rhagfarn; a• gwerthuso'r sail resymegol dros unrhyw drafodion sylweddol y tu allan i fusnes arferol, gan gynnwys y rhai gyda phartïon perthnasol.

Risg archwilio ariannol

Cyflawnrwydd incwm grant a'r gydnabyddiaeth ohono

Rydym wedi nodi cyflawnrwydd incwm grant a'r gydnabyddiaeth ohono fel risg sylweddol gan fod angen i reolwyr ddefnyddio doethineb wrth gydnabod incwm grant, gan gynnwys pennu a oes gan grant amodau ac a yw'r amodau hynny wedi'u cyflawni er mwyn caniatáu cydnabyddiaeth.

Yn ein barn ni, mae yna ddau fath o incwm grant sy'n berthnasol i'r risg hon, sef grantiau referniw penodol a grantiau cyfalaf a chyfraniadau.

Ymateb archwilio arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- profi incwm grant fel y risg incwm benodol i'r datganiadau ariannol i sicrhau bod y gydnabyddiaeth o incwm yn adlewyrchu rheolau'r cynllun grant, bod yr hawl yn cyfateb i'r hawliad grant drafft neu derfynol a bod balans cyfrif rheoli'r grant wedi'i gysoni'n gywir;
- adolygu gohebiaeth sy'n gysylltiedig â grantiau penodol a'i chymharu â thriniaeth gyfrifyddu'r Cyngor; a
- phrofi sut mae rheolaethau yn cael eu cynllunio a'u rhoi ar waith mewn perthynas â'r gydnabyddiaeth o incwm grant.

Rhwymedigaeth pensiwn

Ar hyn o bryd, mae gan y Cyngor rwymedigaeth net materol mewn perthynas â'i rwymedigaethau pensiwn ar y fantolen sy'n cael ei chyfrifo yn seiliedig ar gyfres o ddyfarniadau actiwaraid.

Nodwyd gwallau yn nata'r cyfrifiad sy'n sail i'r ffigur rhwymedigaeth pensiwn net yng nghyfrifon y Cyngor yn 2012-13, 2013-14 a 2014-15 lle nad oedd y Cyngor wedi rhoi digon o wybodaeth i Gronfa Bensiwn Gwynedd am symudiadau gweithwyr cyflogedig a newidiadau rôl mewn ffordd amserol.

Mae yna berygl nad yw'r data aelodaeth a ddarperir i'r actiwari i'w ddefnyddio i baratoi'r datgeliadau blynyddol o dan Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 19 (Buddiannau Gweithwyr) yn ddigon cadarn. Fodd bynnag, rydym yn nodi na adroddwyd unrhyw broblem yn ymwneud â'r rhwymedigaeth gyffredinol a ddatgelwyd yn y datganiad cyfrifon.

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- cael y prisiad IAS19 ar 31 Mawrth 2016, ac yn ymgysylltu â rhanddeiliaid i helpu gyda'n hadolygiad o briodoldeb seiliau prisio, rhagdybiaethau a datgeliadau datganiadau ariannol IAS19; a
- deall a chadarnhau'r ymarfer a gwblheir gan staff y Cyngor i adolygu cywirdeb y data a ddarperir i'r actiwari ac ystyried a allwn ni gael sicrwydd mewn perthynas â'i gywirdeb a'i gyflawnrwydd.

Prynu Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai (HRAS)

Sefydlwyd y system HRAS yn wreiddiol i alluogi Llywodraeth y DU i bennu'r symiau sydd eu hangen ar awdurdodau tai lleol ar gyfer eu heiddo tai ac i nodi a ydynt angen cymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

Mae'r cymhorthdal blynyddol yn cael ei sbarduno gan fformiwla ac, os oedd y gwariant yn uwch na'r incwm a ragdybir, byddai Llywodraeth y DU yn talu cymhorthdal i wneud iawn am hynny. Os oedd y gwariant yn is,

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- adolygu'r ddeddfwriaeth alluogi a basiwyd gan Lywodraeth Cymru;
- cael prawf bod y Cyngor a'r Awdurdod Gweithredol wedi ystyried a chymeradwyo'r prynu;
- cael gafael ar gytundeb gwirfoddol HRAS, wedi'i lofnodi, rhwng y Cyngor a Llywodraeth Cymru;
- cael gafael ar gytundeb benthyciad PwLB; a

Risg archwilio ariannol

byddai'r awdurdod tai lleol yn talu'r gweddill (cymhorthdal negyddol) i Lywodraeth y DU. Dros amser, mae'r fformiwla wedi arwain at yr 11 awdurdod tai lleol yng Nghymru yn talu cymhorthdal negyddol.

Lluniwyd cytundeb ariannol rhwng Gweinidogion Cymru a Thrysorlys Ei Mawrhydi ym mis Mehefin 2013, gan alluogi awdurdodau tai lleol yng Nghymru i adael HRAS. Fel rhan o'r cytundeb, roedd hi'n ofynnol i'r 11 awdurdod tai lleol brynu eu hunain allan o'r system gymhorthdal.

Cafodd y Cyngor fenthg tua £21.2 miliwn gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) ar 2 Ebrill 2015 gydag aeddfedrwydd benthyciad o 30 mlynedd, a ddefnyddiwyd i dalu'r llywodraeth a dileu'r cymorthdaliadau negyddol. Roedd rhaid i'r Cyngor gynhyrchu cynllun 30 mlynedd cyn prynu, a rhaid i'r cynllun hwn gael ei ddiweddarau bob blwyddyn.

Ymateb archwilio arfaethedig

- phrofi priodoldeb yr holl gofnodion cyfrifyddu perthnasol i sicrhau eu bod yn unol â chod ymarfer CIPFA ar gyfrifyddu awdurdodau lleol a bod y datgeliadau perthnasol yn y datganiad cyfrifon yn gywir.

10. Nid wyf yn ceisio cael sicrwydd llwyr ar gywirdeb a thegwch y datganiadau ariannol a'r nodiadau cysylltiedig, ond mabwysiadaf gysyniad o berthnasedd. Fy nod yw nodi camddatganiadau perthnasol, hynny yw, y rheini a allai gamarwain y sawl sy'n darllen y cyfrifon. Caiff y lefelau a ddefnyddiaf i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol eu nodi yn fy adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio cyn cwblhau'r archwiliad.
11. At ddibenion adrodd, rydym wedi rhagweld berthnasedd o £3.2 miliwn, yn seiliedig ar amcangyfrif o wariant net o £202.9 miliwn (yr ôl Adroddiad Ariannol a Monitro Cyfalaf y trydydd chwarter). Bydd y berthnasedd yn cael ei ddiweddarau ar ddiwedd y flwyddyn yn unol â'r gwariant gros diwedd blwyddyn a byddwn yn rhoi gwybod i'r rheolwyr a'r Pwyllgor Archwilio am unrhyw newidiadau. Byddaf yn ymdrin ag unrhyw gamddatganiadau sydd islaw lefel 'ddibwys' (pump y cant o berthnasedd neu £100,000, pa un bynnag sydd isaf) fel materion nad oes angen i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu eu hystyried ac felly ni fyddaf yn cyflwyno adroddiad arnynt. Mae fy ffioedd yn seiliedig ar y tybiaethau canlynol:
 - bod y wybodaeth a ddarperir i ategu'r datganiadau ariannol yn amserol, o'r ansawdd disgwyltiedig a'i bod wedi'i hadolygu at ddibenion sicrhau ansawdd;
 - y bydd yr holl swyddogion priodol ar gael yn ystod yr archwiliad;
 - bod yr holl reolaethau a gwiriadau angenrheidiol ar waith gennych i alluogi'r Swyddog Ariannol Cyfrifol i roi'r holl sicrwydd sydd ei angen arnaf yn y Llythyr Sylwadau a anfonir ataf; a
 - bod rhaglen waith arfaethedig y gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi'i chwblhau a bod y rheolwyr wedi ymateb i faterion a allai fod wedi effeithio ar y datganiadau ariannol.

-
12. Yn ogystal â'm cyfrifoldebau o ran archwilio datganiadau ariannol statudol y Cyngor a nodwyd uchod, mae hefyd yn ofynnol i mi ardystio datganiad a gyflwynir i Lywodraeth Cymru sy'n rhoi gwybodaeth am y Cyngor i gefnogi'r gwaith o baratoi Cyfrifon y Llywodraeth Gyfan.

Ardystio hawliadau a ffurflenni grant

13. Gofynnwyd i mi wneud gwaith ardystio ar hawliadau a ffurflenni grant y Cyngor. Nodir fy ffi archwilio ar gyfer y gwaith hwn yn [Arddangosyn 5](#).

Archwilio perfformiad

14. Nodir elfennau fy ngwaith archwilio perfformiad yn [Arddangosyn 3](#) ac fe'u cynlluniwyd er mwyn helpu i gyflawni'r amcanion lefel uchel a nodwyd yn ein [strategaeth gorfforaethol ar gyfer 2013-2016](#).

Arddangosyn 3: Elfennau o'm gwaith archwilio perfformiad

-
15. Mae llywodraeth leol yng Nghymru yn mynd drwy gyfnod o newid na welwyd mo'i debyg o'r blaen. Mae effeithiau caledi yn amlwg o hyd, bydd yn ofynnol i gyrff a archwilir fabwysiadu'r egwyddor datblygu cynaliadwy o fis Ebrill 2016, ac mae Bil Llywodraeth Leol (Cymru) drafft yn cynnig llai o gynghorau a fframwaith perfformiad newydd. Mae'r Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus wedi datgan yn gyhoeddus yr hoffai weld cyfundrefn archwilio newydd cyn cyflwyno'r amserlen ddeddfwriaethol gyda'r bwriad o gefnogi newid. Ym mis Ionawr eleni, fe'm hysbyswyd gan y gweinidog y byddai gostyngiad sylweddol yn y grant sy'n darparu cymhorthdal ar gyfer fy ngwaith archwilio perfformiad llywodraeth leol o dan y Mesur.
 16. Rwyf wedi ystyried y ffaith y bydd Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 yn bodoli ac y bydd gan gynghorau rwymedigaeth i fabwysiadu'r egwyddor datblygu cynaliadwy o fis Ebrill 2016, fel yr amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
 17. Er bod Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 yn dal i fod yn berthnasol i gynghorau yn 2016-17, bydd angen i mi fodloni gofynion archwilio o dan adran 17. Byddaf yn gwneud hyn trwy archwiliad sylfaenol o gyhoeddiadau awdurdodau lleol, a byddaf yn darparu tystysgrif o gydymffurfiaeth.
 18. Fodd bynnag, gan fod Bil Llywodraeth Leol (Cymru) drafft yn nodi na fydd Mesur 2009 yn berthnasol i gynghorau mwyach, yr her i mi yn y cyfnod ansicr hwn yw sicrhau cydbwysedd rhwng fy nyletswyddau statudol presennol, newydd ac arfaethedig a'r angen i barhau i gynnal archwiliadau ac asesiadau ystyrllon a chymesur sy'n seiliedig ar risg. Felly, rwy'n bwriadu lleihau'r gwaith sy'n canolbwyntio ar y broses o gynllunio ar gyfer gwella o blaid gwaith sy'n canolbwyntio ar allu cynghorau i sicrhau newid a chynnal llywodraethu da yr un pryd.
 19. O ran fy ngofynion asesu adran 18, byddaf yn cyflawni'r ddyletswydd hon trwy gynnal tri adolygiad thematig ym mhob cyngor gyda'r nod o ddarparu sicrwydd a mewnwleidiad ynghylch sut y gall trefniadau gefnogi gwelliant a newid, gan ystyried gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Yn ogystal ag adrodd i bob cyngor ar ei drefniadau ei hun, byddaf hefyd yn cyhoeddi adroddiadau cryno cenedlaethol, a ariennir gan y grant WPI, a fydd yn darparu crynodebau Cymru gyfan ac yn cyfeirio at arfer da a dysgu ar y cyd. Yn ogystal ag ymateb i'r amgylchedd llywodraeth leol sy'n newid yn gyflym, mae fy newis o adolygiadau thematig wedi'i ddylanwadu gan ymatebion i'm hymgynghoriad ar astudiaethau llywodraeth leol. Yn gryno, mae'r tri adolygiad thematig rwyf wedi penderfynu arnynt fel a ganlyn, a byddaf yn darparu briff prosiect manwl i gynghorau maes o law.

Arddangosyn 4: Adolygiadau thematig archwilio perfformiad

Thema	
Adolygiad cydnerthedd ariannol	Mae cynghorau'n parhau i ymdrin â chaledi a dyfodol ansicr. Bydd yr adolygiad hwn yn ceisio darparu sicrwydd bod trefniadau'n canolbwyntio ar gynnal cydnerthedd dros y tymor canolig a'r tymor hir.
Adolygiad llywodraethu	Gyda chyflwyniad fframwaith diwygiedig CIPFA ar 'Delivering good governance in local government', a'r gofyniad ar gynghorau i fabwysiadu'r egwyddor datblygu cynaliadwy o fis Ebrill 2016, bydd yr adolygiad hwn yn darparu llinell sylfaen i gynghorau allu cynllunio gwelliannau i lywodraethu.
Adolygiad trawsnewidiad	Bydd yr adolygiad llinell sylfaen hwn yn archwilio sut mae cynghorau'n mynd ati i gynig 'newid trawsnewidiol', yn enwedig sut mae swyddogaethau galluogi corfforaethol allweddol yn gweithio mewn ffordd integredig i gefnogi rhaglenni newid.

20. Rwy'n bwriadu gadael rhywfaint o le yn y strwythur ffioedd i gytuno ar waith lleol seiliedig ar risg yn dilyn trafodaeth gyda phob cyngor. Gan y bydd pob un o'r adolygiadau thematig yn arwain at adroddiad lleol, a bydd adroddiadau blynyddol yn cael eu cyflwyno trwy gyfrwng llythyr blynyddol sy'n darparu'r prif bwyntiau cryno ac yn cysylltu ag adroddiadau lleol.
21. Ym mis Mawrth 2016, byddaf yn cymryd rhan mewn ymgynghoriad gyda chyrrff gwasanaeth cyhoeddus i drafod y ffordd orau o gyflawni fy amrywiol ddyletswyddau tra'n sicrhau'r cydbwysedd mwyaf priodol ac ychwanegu gwerth drwy:
 - roi sicrwydd o ran y ffordd y caiff arian cyhoeddus ac asedau eu llywodraethu a'u gwarchod;
 - rhoi cipolwg defnyddiol o'r graddau y defnyddir adnoddau yn ddoeth i ddiwallu anghenion pobl; a
 - nodi a hyrwyddo ffyrdd y gellir gwella'r broses o ddarparu gwasanaethau cyhoeddus.
22. Mae'r prosiectau archwilio perfformiad a gafodd eu cynnwys yng Nghynllun Archwilio y llynedd, sydd naill ai ar waith neu wedi'u hamnewid am brosiectau eraill mewn cytundeb â chi, wedi'u hamlinellu yn [Atodiad 2](#).

Y ffi, y tîm archwilio a'r amserlen

Ffi

- 23.** Nid yw Swyddfa Archwilio Cymru yn gwneud elw o ffioedd. O dan y ddeddfwriaeth, ni chaiff y ffioedd a godir fod yn uwch na'r gost lawn sy'n gysylltiedig â chyflawni'r swyddogaeth y codir y ffi amdani. Pennir y cyfraddau ffioedd er mwyn adennill y gost honno'n llawn. Ni fu unrhyw newid yn fy nghyfraddau ffioedd ar gyfer 2016 a bydd fy nhimau archwilio yn parhau i geisio sicrhau arbedion effeithlonrwydd yn eu harchwiliadau ac maent yn awyddus i weithio gyda chi mewn modd adeiladol yn hyn o beth.
- 24.** Nodir eich ffi amcangyfrifedig ar gyfer 2016 yn **Arddangosyn 5**. Nid yw'r ffigur hwn yn cynrychioli unrhyw newid o gymharu â'r ffi a nodwyd yng nghynllun archwilio 2015.

Arddangosyn 5: Ffi archwilio

Maes archwilio	Ffi arfaethedig (£) ¹	Y ffi wirioneddol y llynedd (£)
Gwaith archwilio ariannol¹	£193,000	£193,000
Gwaith archwilio perfformiad:²		
• Gwaith archwilio ac asesu ar gyfer gwella a gwaith dilynol	£101,472	£113,715
Cyfanswm y ffi	£294,472	£306,715
Gwaith ardystio grantiau³	£135,000	£135,000

Nodiadau:

¹ Yn daladwy rhwng mis Tachwedd 2015 a mis Hydref 2016.

² Yn daladwy rhwng mis Ebrill 2016 a mis Mawrth 2017.

³ Yn daladwy wrth i'r gwaith gael ei wneud ac yn amodol ar lefel y profi sy'n ofynnol.

- 25.** Bydd y broses gynllunio yn un barhaus, ac efallai y bydd angen newid fy rhaglen o waith archwilio ac, felly, y ffi os bydd unrhyw risgiau newydd allweddol yn codi. Ni fyddaf yn gwneud unrhyw newidiadau heb eu trafod â'r Cyngor yn gyntaf.
- 26.** Ceir rhagor o wybodaeth am fy **ngraddfeydd ffioedd a'r broses o bennu ffioedd** ar wefan Swyddfa Archwilio Cymru.

¹ Nid yw'r ffioedd a ddangosir yn y ddogfen hon yn cynnwys TAW, gan na chodir TAW arnoch mwyach.

Tîm archwilio

27. Ceir crynodeb o brif aelodau fy nhîm, ynghyd â'u manylion cyswllt, yn [Arddangosyn 6](#).

Arddangosyn 6: Fy nhîm

Enw	Rôl	Rhif cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Ian Howse	Arweinydd Ymgysylltu – Archwilio Ariannol	029 2026 4319	ihowse@deloitte.co.uk
Clare Edge	Rheolwr Archwilio Ariannol	029 2026 4341	cedge@deloitte.co.uk
Derwyn Owen	Cyfarwyddwr Ymgysylltu	029 2032 0651	derwyn.owen@audit.wales
Jane Holownia	Arweinydd Ymgysylltu – Archwilio Perfformiad	029 2032 0565	jane.holownia@audit.wales
Andy Bruce	Rheolwr Archwilio Perfformiad	079 1916 4779	andy.bruce@audit.wales
Gwilym Bury	Arweinydd Archwilio Perfformiad	078 1356 4432	gwilym.bury@audit.wales

28. Gallaf gadarnhau bod holl aelodau fy nhîm yn annibynnol ar y Cyngor a'ch swyddogion. At hynny, nid wyf yn ymwybodol o unrhyw wrthdaro buddiannau posibl y mae angen i mi dynnu eich sylw ato.

Amserlen

29. Byddaf yn cyflwyno adroddiadau, neu allbynnau eraill y cytunwyd arnynt, i'r Cyngor sy'n ymdrin â'r meysydd gwaith a nodir yn y ddogfen hon. Nodir fy ngherrig milltir allweddol yn [Arddangosyn 7](#).

Arddangosyn 7: Amserlen

Allbwn arfaethedig	Gwaith a wnaed	Llunio'r adroddiad terfynol
Cynllun Archwilio 2016	Mawrth – Ebrill 2016	Mai 2016
Gwaith cyfrifon ariannol: <ul style="list-style-type: none"> Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol Barn ar y Datganiadau Ariannol 	Mehefin – Medi 2016	Medi 2016
Gwaith perfformiad: <ul style="list-style-type: none"> Archwiliad o'r Cynllun Gwella Archwiliad o'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol Gwaith perfformiad lleol Astudiaethau thematig: <ul style="list-style-type: none"> Adolygiad o Wydnwch Ariannol Adolygiad Llywodraethu Adolygiad Trawsnewidiad Llythyr Gwella Blynyddol 	<p>Pan fydd y cynllun yn cael ei gyhoeddi</p> <p>Tachwedd 2016</p> <p>Mai 2016 - Mawrth 2017</p> <p>Mehefin - Rhagfyr 2016</p> <p>Medi - Rhagfyr 2016</p> <p>Rhagfyr 2016 - Chwefror 2017</p> <p>Crynodeb o'r gwaith a wnaed</p>	<p>Chwe wythnos ar ôl ei gyhoeddi</p> <p>Chwe wythnos ar ôl ei gyhoeddi</p> <p>Ar ôl cwblhau'r prosiectau mewn ymgynghoriad â'r Cyngor</p> <p>Mawrth 2017</p> <p>Mawrth 2017</p> <p>Mawrth 2017</p> <p>Mawrth 2017</p>
Cynllun Archwilio 2017	Hydref – Rhagfyr 2017	Mawrth 2017

Datblygiadau yn y dyfodol i'm gwaith archwilio

- Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) yn ei gwneud yn ofynnol i mi gynnal archwiliad o bob un o'r cyrff cyhoeddus a ddynodir yn y Ddeddf a darparu adroddiad i'r Cynulliad Cenedlaethol erbyn 2020.
- Fel y nodir ym [mharagraff 21](#), byddaf yn ymgynghori ar fy ymateb arfaethedig i'r Ddeddf yn ystod gwanwyn 2016. Bydd yr ymgynghoriad hwn yn cynnwys ymrwymiad i ymgysylltu a chydweithio â chyrff cyhoeddus i ddatblygu dull archwilio sy'n drylwyr, yn ysturlon ac yn gymesur. Bwriadaf ddefnyddio 2016-17 fel blwyddyn drosiannol lle y bydd fy nhimau yn gweithio gyda nifer gyfyngedig o gyrff cyhoeddus i ddatblygu a phrofi fy null.

-
- 32.** Wrth i ni gadarnhau ein dulliau archwilio ac ymateb i ymgynghori parhaus gan Lywodraeth Cymru, byddwn yn siarad â chyrff a archwilir am y goblygiadau i'w ffioedd o 2017-18 ymlaen ac yn ystyried modelau ariannu amgen â Phwyllgor Cyllid y Cynulliad Cenedlaethol nesaf.

Atodiad 1

Priod gyfrifoldebau

Archwilio ariannol

Fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013, mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi fy mhwerau a'm dyletswyddau i gynnal eich archwiliad ariannol. Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adroddiad ar y datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar y canlynol:

- Eu 'cywirdeb a'u tegwch', gan roi sicrwydd eu bod:
 - yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol pa un a gawsant eu hachosi drwy dwyll neu wall;
 - yn cydymffurfio â'r gofynion statudol a gofynion cymwys eraill; ac
 - yn cydymffurfio â'r holl ofynion perthnasol ar gyfer cyflwyno a datgelu o ran cyfrifyddu.
- Cysondeb y wybodaeth yn yr Adroddiad Blynyddol a'r datganiadau ariannol.

Mae'n rhaid i mi hefyd ddatgan drwy eithriad os nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â'r gofynion, os na chadwyd cofnodion cyfrifyddu cywir, os na wnaed y datgeliadau gofynnol ar gyfer cydnabyddiaeth a thrafodion eraill neu os nad wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i mi asesu a yw Cyngor Gwynedd wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau. Er mwyn cyflawni hyn, ystyriaf y canlynol:

- canlyniadau'r gwaith archwilio a wnaed ar y datganiadau ariannol;
- system rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd, fel y nodir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol a'm hadroddiad cysylltiedig;
- canlyniadau gwaith arall a wnaed gan gynnwys gwaith a gynhaliwyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), ardystiadau o hawliadau a ffurflenni ac ymarferion paru data;
- canlyniadau gwaith cyrff adolygu allanol eraill, lle bo hynny'n berthnasol i'm cyfrifoldebau; ac
- unrhyw waith arall sy'n ymdrin â materion nas cwmpesir gan yr uchod, ac yr wyf o'r farn ei fod yn angenrheidiol i gyflawni fy nghyfrifoldebau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi hawliau'r cyhoedd ac etholwyr i archwilio datganiadau ariannol y Cyngor a dogfennau cysylltiedig, gofyn cwestiynau i mi, fel yr Archwilydd Penodedig, am y cyfrifon a, lle y bo'n briodol, herio eitemau yn y cyfrifon. Rhaid i mi hefyd ystyried pa un a ddylwn lunio adroddiad, er budd y cyhoedd, ar unrhyw fater a ddaw i'm sylw wrth i mi gynnal yr archwiliad.

Nid yw fy ngwaith archwilio yn rhyddhau rheolwyr, na'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, o'u cyfrifoldebau sy'n cynnwys:

- paratoi'r datganiadau ariannol a'r Adroddiad Blynyddol yn unol â safonau a chanllawiau cyfrifyddu cymwys;
- cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
- sicrhau rheoleidd-dra trafodion ariannol; a
- sicrhau gwerth am arian o ran y defnydd o adnoddau.

Mae'r rheolwyr yn cytuno i roi'r canlynol i mi:

- mynediad i'r holl wybodaeth y mae'r rheolwyr yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r gwaith o baratoi'r datganiadau ariannol megis cofnodion, dogfennaeth a materion eraill;
- gwybodaeth ychwanegol y gallaf ofyn amdani gan y rheolwyr er mwyn cynnal yr archwiliad; a
- mynediad anghyfyngedig i unigolion o fewn y Cyngor y byddaf yn penderfynu ei bod yn angenrheidiol cael tystiolaeth archwilio ganddynt.

Bydd angen i'r rheolwyr roi datganiadau ysgrifenedig i mi er mwyn cadarnhau'r canlynol:

- eu bod wedi cyflawni eu cyfrifoldebau ar gyfer paratoi'r datganiadau ariannol;
- bod pob trafodyn wedi'i gofnodi ac wedi'i adlewyrchu yn y datganiadau ariannol;
- bod y wybodaeth a roddwyd i mi er mwyn cynnal yr archwiliad yn gyflawn; ac
- ategu tystiolaeth archwilio arall sy'n berthnasol i'r datganiadau ariannol neu honiadau penodol yn y datganiadau ariannol os ystyriaf fod hynny'n angenrheidiol neu os yw'n ofynnol o dan y Safonau Rhyngwladol ar Archwilio.

Archwilio perfformiad

Mae'r Mesur yn gosod dyletswydd gyffredinol ar awdurdodau gwella i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni [eu] swyddogaethau'. Mae hefyd yn gosod gofynion penodol ar awdurdodau i bennu amcanion gwella, ac i gyhoeddi cynlluniau gwella blynyddol ac asesiadau o berfformiad. Diffinnir awdurdodau gwella fel cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol, awdurdodau parciau cenedlaethol, ac awdurdodau tân ac achub.

Mae'r Mesur hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i mi gynnal asesiad gwella ar gyfer pob awdurdod gwella bob blwyddyn, er mwyn pennu a yw'r awdurdod yn debygol o gydymffurfio â'i ddyletswydd gyffredinol a gofynion y Mesur. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal archwiliadau i nodi pa un a yw'r awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran gwella, cynllunio ac adrodd.

O dan rai amgylchiadau gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y bydd yn cyflwyno adroddiad i'r awdurdodau a'r Gweinidogion perthnasol mewn perthynas â hwy, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn crynhoi'r adroddiadau archwilio ac asesu yn ei Adroddiad Gwella Blynyddol cyhoeddedig (o dan adran 24). Bydd yr adroddiad hwn hefyd yn crynhoi unrhyw adroddiadau ar arolygiadau arbennig.

Atodiad 2

Gwaith perfformiad yn yr amlinelliad o archwiliad y llynedd sydd ar waith o hyd

Prosiect archwilio perfformiad	Statws	Sylwadau
Agwedd strategol cynghorau at gynhyrchu incwm a chodi ffi am wasanaethau	Gwaith maes wedi'i gwblhau	Adroddiad Cenedlaethol i'w gyhoeddi yn ystod haf 2016
Effeithiolrwydd partneriaethau cymunedol lleol	Gwaith maes wedi'i gwblhau ac adroddiad cenedlaethol yn cael ei ddrafftio	Adroddiad Cenedlaethol i'w gyhoeddi yn ystod haf 2016
Y cyngor i ariannu gwasanaethau trydydd sector	Gwaith maes wedi dechrau ond heb ei gwblhau ar bob safle	Adroddiad Cenedlaethol i'w gyhoeddi yn ystod haf 2016
Adolygiad lleol o reoli absenoldeb	Adroddiad drafft wedi'i gyflwyno i'r Cyngor yn ystod gwanwyn 2016	Adroddiad lleol i'w gyhoeddi yn ystod gwanwyn 2016

Atodiad 3

Astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol

Efallai y bydd gan Gyngor Gwynedd hefyd ddiddordeb yn yr archwiliadau gwerth am arian cenedlaethol a gynhelir gennyf, y bydd rhai ohonynt yn arbennig o berthnasol i lywodraeth leol, ac efallai'n cynnwys casglu tystiolaeth ar draws llywodraeth leol. Ariennir yr astudiaethau hyn gan y Cynulliad Cenedlaethol. Cyflwynir adroddiadau i Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol i'w helpu i graffu ar wariant cyhoeddus ac o bosibl i hwyluso trefniadau craffu pwyllgorau eraill y Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r tabl isod yn cwmpasu'r holl waith mewn perthynas ag astudiaethau gwerth am arian sydd ar y gweill ar hyn o bryd. Mae'r rhaglen hon yn cynnwys crynodebau Cymru gyfan o'r gwaith archwilio a wnaed yn lleol yn y GIG ac archwiliadau ymatebol o feysydd penodol sy'n peri pryder i'r cyhoedd a godwyd â mi. Yn ogystal â'r gwaith a amlinellir isod, mae'n bosibl y byddaf yn penderfynu paratoi adroddiadau cenedlaethol eraill yn ystod y flwyddyn a fydd yn crynhoi gwaith archwilio lleol neu a fydd yn seiliedig ar ganfyddiadau archwiliadau ymatebol. Cyflwynir adroddiadau diweddar pellach ar fy rhaglen o astudiaethau gwerth am arian i chi o fewn yr adroddiadau cynnydd rheolaidd a baratoir gan fy nhîm.

Pwnc	Amserlen gyhoeddi ddisgwyliedig
Llywodraeth Cymru yn caffael a pherchnogi Maes Awyr Caerdydd	Diwedd Ionawr 2016
Datblygiad Cyfoeth Naturiol Cymru	Dechrau Chwefror 2016
Theatrau llawdriniaethau	Chwefror 2016
Effaith ymarfer preifat ar ddarpariaeth y GIG	Chwefror 2016
Cronfa Fuddsoddi Gwyddorau Bywyd Cymru	Mawrth 2016
Ymatebion Llywodraeth Cymru i argymhellion archwilio (memorandwm ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus)	Gwanwyn 2016
Rheoli'r perygl o lifogydd ac erydu arfordirol	Gwanwyn 2016
Gwasanaethau rheilffyrdd	Gwanwyn 2016
Llywodraethu Llyfrgell Genedlaethol Cymru	Gwanwyn 2016
Goruchwyliaeth Llywodraeth Cymru o gyllid a darpariaeth sefydliadau addysg bellach	Hydref 2016
Caffael cyhoeddus (gan gynnwys datblygu'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol)	Gaeaf 2016

Pwnc	Amserlen gyhoeddi ddisgwyliedig
Ymyrraeth gynnar a newid ymddygiad	Gwanwyn/haf 2017 ²
Ymyriadau Llywodraeth Cymru mewn llywodraeth leol	I'w gadarnhau ³

Yn ystod y misoedd diwethaf, bûm yn ystyried cynnwys nifer o astudiaethau newydd ar y canlynol fel rhan o'm rhaglen:

- Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru
- Buddsoddiad cyfalaf mewn ysgolion (rhaglen ysgolion yr 21ain Ganrif) a lleoedd ysgol
- Cyllid addysg bellach
- Rheoli gwastraff
- Rhaglen Cefnogi Pobl
- Gallu pobl nad Cymraeg neu Saesneg yw eu mamiaith a'r rheini a all fod o dan anfantais ac na allant fanteisio ar wasanaethau cyfieithu ar y pryd arbenigol i gael gafael ar wasanaethau cyhoeddus

Ac eithrio'r astudiaeth addysg bellach y cyfeirir ati yn y tabl uchod, ni chadarnhawyd cynlluniau pendant ar gyfer yr astudiaethau newydd hyn, er bod gwaith pennu cwmpas cychwynnol yn mynd rhagddo.

² Mae fy rhaglen o waith arfer da yn cynnwys prosiect a fydd yn ceisio ystyried yr amrywiaeth o waith newid ymddygiad ar draws gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru a chyfleoedd i wella ymarfer, cyflawni canlyniadau gwell i ddinasyddion a sicrhau gwell gwerth am arian. Bydd y prosiect yn cynnwys amrywiaeth o ddigwyddiadau ymgysylltu a threfniadau ar gyfer datblygu cymuned ymarfer i rannu dysgu a phrofiad. Rwyf yn rhagweld y bydd y wybodaeth a'r dystiolaeth a gesglir drwy'r gwaith hwn yn ategu'r broses o lunio adroddiad ar y pwnc, er nad yw'r adroddiad hwn yn debygol o fod ar ffurf adroddiad archwilio traddodiadol ac nad yw'n debygol o gael ei baratoi tan hanner cyntaf 2017.

³ Bu'r cynlluniau ar gyfer y gwaith hwn yn cael eu hailystyried yn dilyn yr adolygiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru o ymyriadau Sefydliad Polisi Cyhoeddus Cymru mewn perthynas ag Ynys Môn, ac er mwyn ystyried goblygiadau'r cynlluniau i ddiwygio llywodraeth leol ar gyfer y gwaith.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru